

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
Branschanalyser	
Tillverkningsindustri	4
Massa- och pappersindustri	5
Verkstadsindustri	6
Trävaruindustri	7
Byggnadsindustri	8
Industrinvesteringar	8
IT-verksamhet	9
Uppdragsverksamhet	9
Detaljhandel	10
Turism	10
Exporten i Norrland	11
Länsöversikter	
Gävleborgs län	12
Västernorrlands län	13
Jämtlands län	14
Västerbottens län	15
Norrbottnens län	16
Branschöversikt	17
Undersökningsmetodik	17

Intressenter

En årlig konjunkturbarometer för Norrland har genomförts sedan 1988. Ett uppehåll gjordes 1999. Den görs i dag av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Norrlandsfonden.

Projektansvarig

Jan-Olov Johansson, Norrlandsfonden
tfn 0920-24 42 63
jan-olov.johansson@norrlandsfonden.se

Produktion

Bo Sandén, Statistiska centralbyrån
tfn 08-506 946 94, bo.sanden@scb.se

Fler exemplar av rapporten kan rekvideras direkt från någon av ovanstående kontaktpersoner. En pdf-fil kan hämtas hem från www.norrlandsfonden.se. OH-material med diagram från denna rapport kan beställas från SCB.

Om undersökningen

Konjunkturbarometern för Norrland bygger på en postenkät till ca 850 företag inom följande huvudbranscher: tillverkningsindustri, byggnadsindustri, detaljhandel, uppdragsverksamhet, IT-verksamhet samt turism. Undersökningen, som ger en totalbild för hela Norrland, har dessutom brutits ned på de 5 länen Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

Höstens mätningar – där svaren från företagen samlats in under september och oktober månad – avser utfall för första halvåret 2004, en nulägesbeskrivning för hösten i år och en prognos för första halvåret 2005.

En utförligare beskrivning av undersökningen finns under rubriken Undersökningsmetodik på sidan 17.

Norrland på väg mot bättre tider

Det är glädjande att kunna konstatera att det norrländska näringslivet nu åter är på väg mot bättre tider. Efter den utelivna förbättringen för ett år sedan har denna gång företagens optimistiska förväntningar förverkligats. Höstens Norrlandsbarometer som i huvudsak genomförts under oktober visar entydigt att en bred konjunkturuppgång pågår i hela Norrland. De förbättringar företagen redovisar från förra hösten är i många fall mycket påtagliga.

Även om den nuvarande uppgången berör hela Norrland skiftar konjunkturbilden fortfarande en hel del mellan de olika länen. Den allra starkaste och jämnaste konjunkturen finns i Gävleborg där läget är mer än tillfredsställande för såväl tillverkningsindustrin och byggsektorn som detaljhandeln. Tätt därefter på konjunkturkurvan kommer Västerbotten följt av Norrbotten. Men även i Jämtland och Västernorrland, som båda släpar efter de övriga länen något, är konjunkturen tillfredsställande under hösten. I Jämtland är det en svagare detaljhandel än i de övriga länen som drar ned helhetsomdömet medan det för Västernorrland är tillverkningsindustrin som inte når upp till nivån i de övriga länen.

Branschkonjunkturen är också den splittrad och kanske i än högre grad än för ett år sedan. Inom basindustrin – som traditionellt leder såväl upp- som nedgångar i konjunkturen – har uppgången

fått ordentligt fäste endast inom järn- och stålindustrin. Denna bransch toppar nu tillsammans med verkstadsindustrin industrikonjunkturen. Anmärkningsvärt är också det kraftiga och snabba omslaget som skett inom byggsektorn, från en låg nivå. På ett år har den djupa svackan inom branschen förvandlats till en riktigt bra byggkonjunktur inom stora delar av Norrland. För sågverken däremot, tycks problemen med överkapacitet och för liten efterfrågan tyvärr kvarstå från i fjol.

Även för arbetsmarknaden har undersökningen positiva resultat att redovisa. Ljusningen gäller sysselsättningen, som visar en mindre ökning sedan i våras. Utfallet är betydligt bättre än företagens nedåtriktade personalplaner visade för ett år sedan. Vi får hoppas att de negativa planerna inför våren även denna gång kommer att omvandlas till ett utfall med stigande sysselsättning.

Förhoppningarna får stöd av företagets fortsatt mycket optimistiska förväntningar om konjunkturen inför våren. Optimismen är nu än mer utbredd bland företagen än för ett år sedan. Den största andelen optimister finns inom tillverkningsindustrin och detaljhandeln. Förverkligas förväntningarna innebär det att Norrland kan vara på väg mot en ny högkonjunktur nästa år. Det ekonomiska klimatet förutses bli som allra bäst till våren i Gävleborg och Västerbotten.

Slutligen är det trevligt att kunna notera det höga deltagandet i undersökningen denna gång. Svar har kommit in från 83 % av de tillfrågade företagen, vilket är ett mycket bra resultat. Det tyder på ett stort intresse hos det norrländska näringslivet att följa den ekonomiska utvecklingen i regionen. Jag vill också rikta ett speciellt tack till de företag som tagit sig tid att besvara vår enkät och hoppas att barometern kan vara till nytta för läsaren och kan fungera som planeringsunderlag för framtida verksamhet.

Lars-Olov Söderström

INFRIADE FÖRVÄNTNINGAR - KONJUNKTURUPPGÅNGEN INLEDD

Efter bakslag två år i följd har konjunkturen i Norrland äntligen vänt uppåt igen. För närvarande pågår en konjunkturuppgång på bred front inom i princip hela regionen. Inom samtliga undersökta huvudbranscher, tillverkningsindustri, byggindustri, detaljhandel, uppdragsverksamhet och turism överträffar företagens konjunkturomdömen de från i fjol; dessutom med bred marginal utom för turistnäringen. I år har detaljhandeln passerats av verkstadsindustrin – där det för närvarande råder högkonjunktur – på den norrländska konjunkturkurvan.

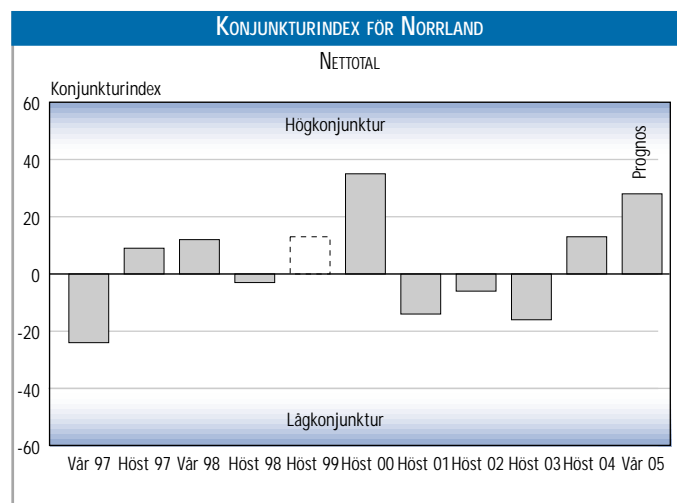
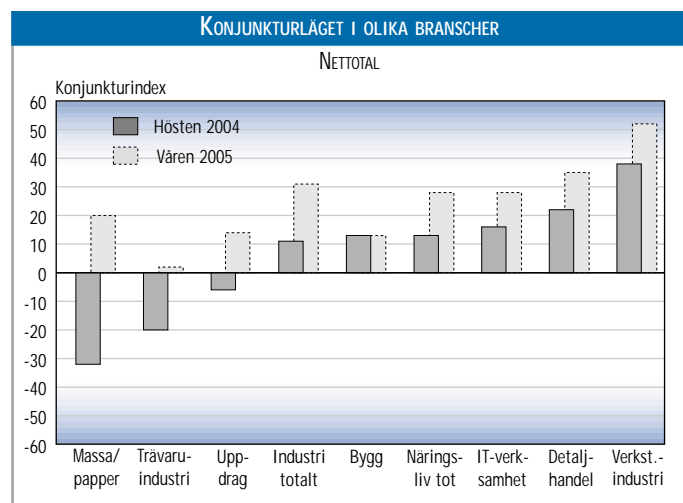
Liksom för ett år sedan är den regionala konjunkturbilden relativt splittrad. Starkast är konjunkturen Gävleborgs län följt av Västerbotten där det ekonomiska klimatet är bättre än normalkonjunktur. I Västernorrland och Jämtland däremot släpar utvecklingen fortfarande efter. Inför våren är företagens optimism än mer uttalad än för ett år sedan vilket talar för att det norrländska näringslivet är på väg att ta ett rejält kliv mot ännu bättre tider.

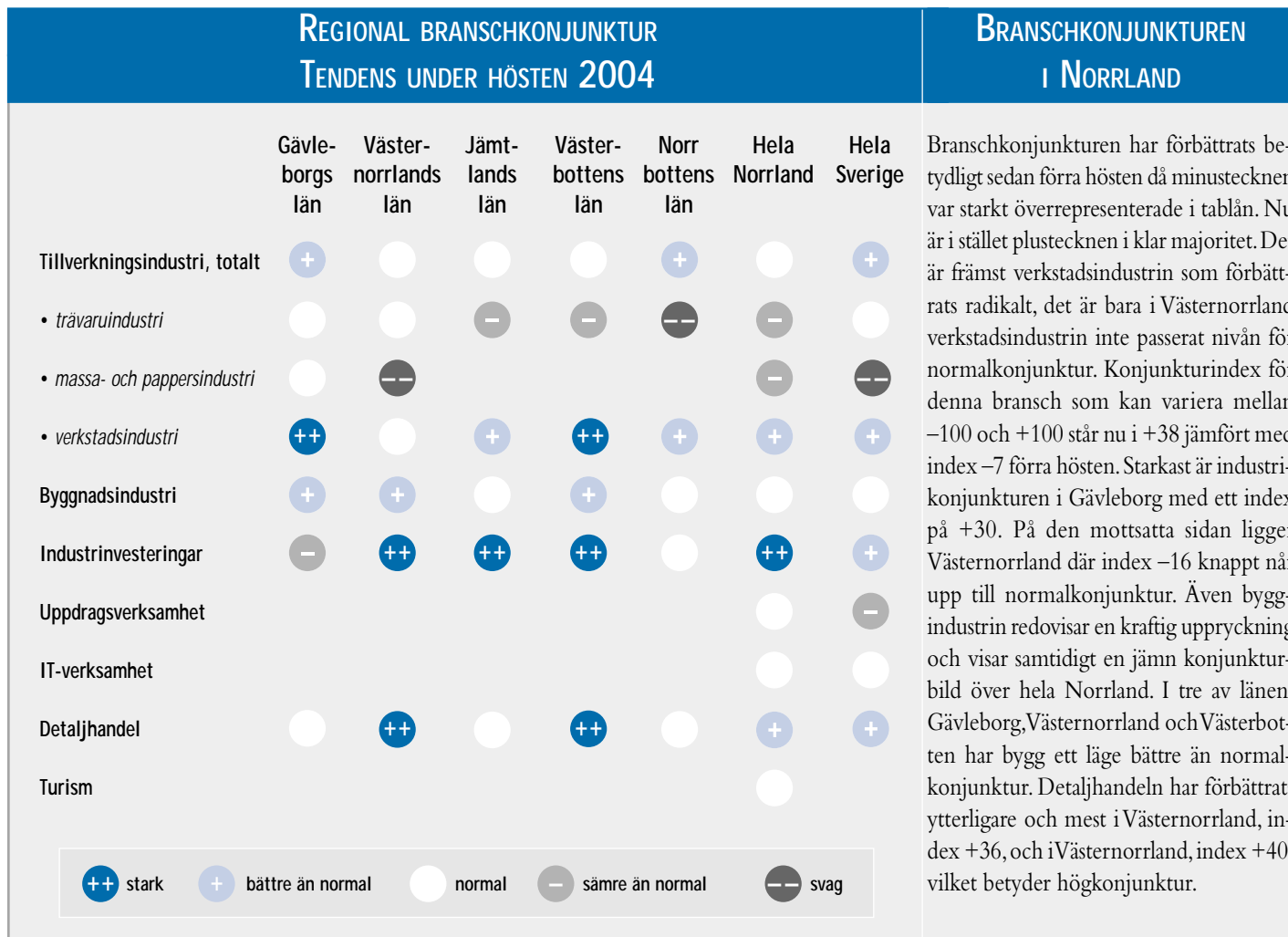
Konjunkturindex för Norrland, som teoretiskt kan variera mellan -100 och +100, och som utgör företagens värdering av det aktuella konjunkturläget visar denna höst ett värde på +13, vilket innebär att näringslivet i Norrland är på väg att lämna normalkonjunkturen bakom sig för att gå in i en starkare konjunktur. Det är kraftig förbättring från förra hösten då index stod i -15. Utvecklingen ligger väl i linje med företagens förväntningar som för ett år sedan pekade på en återhämtning inför våren i år. Därefter har uppgången förstärkts ytterligare. Uppgången är bred och berör samtliga huvudbranscher, men där omslaget för byggsektorn är mest framträdande och där index gått från -29 till +13 på ett år.

Optimismen hos uppdragsverksamheten har infriats, med en uppgång i index från svaga -33 till nu -6. Även för detaljhandeln och för tillverkningsindustrin har index stigit från -5 till +22 respektive från -15 till +11. Inom stora delar av näringslivet råder en stark optimism om konjunkturen inför våren. Det är bara byggsektorn som tror på en oförändrad konjunktur, vilket gör att konjunkturindex till våren, för näringslivet som helhet är prognoserat till +28.

Arbetsmarknaden i Norrland har visat tydliga tecken på att förbättras sedan förra hösten. Efter en betydande minskning av antalet anställda i fjol har nedgången inte bara bromsats upp utan även ökat svagt från våren i år fram till hösten. Under denna period har 29 % av företagen inom näringslivet ökat antalet anställda medan 24 % har minskat sin personal. Det är de varuproducerande branscherna tillverkningsindustrin och byggsektorn som främst svarar för uppgången medan detaljhandeln minskat personalantalet trots den goda konjunkturen. Utvecklingen kan sannolikt till en del förklaras av säsongmässiga faktorer och frågan är också om uppgången är bestående. Företagens personalplaner pekar nämligen entydigt nedåt inför våren. Medan 16 % av företagen planerar att nyanställa det närmaste halvåret avser 30 % att minska antalet anställda.

IT-sektorn som omfattar elektronikindustri, datakonsulter och telekommunikationer som redovisade en omsvängning i konjunkturen förra hösten har fortsatt att utvecklas i positiv riktning. Det är främst IT-industrin, med en fortsatt kraftig återhämtning konjunkturen, som står bakom förbättringen. Inte någon av IT-industrierna anser att konjunkturen är dålig längre medan var tredje datakonsult fortfarande är missnöjd med läget. Till våren räknar hela sektorn med en fortsatt förbättring

av det ekonomiska läget, men företagen vågar bara tro på en oförändrad omsättning fram till våren.

Uppdragsverksamheten har genomgått ett snabbt omslag i konjunkturen sedan mätningen för ett år sedan. Från lågkonjunkturen under de senaste åren befinner sig konsultbranschen nu i ett läge som får betraktas som relativt normalt. Faktureringen har ökat kraftigt både första och andra halvåret i år men konsulterna avvaktar fortfarande med att öka antalet anställda, men var fjärde konsult lider brist på branschkompetent personal. Under det närmaste halvåret förutses konjunkturen komma att förstärkas ytterligare.

Detaljhandeln som tidigare år varit motorn i den norrländska konjunkturen har stärkt sin position ytterligare det senaste året och upplever under hösten den starkaste konjunkturen på flera år. Allra bäst är läget i Västernorrlands och Västerbottens läns där affärsklimatet under hösten är att betrakta som högkonjunktur. Handeln är klart optimistisk inför våren och räknar med en ytterligare betydande förstärkning av konjunkturen.

Byggindustrin har upplevt ett snabbt konjunkturomslag sedan förra hösten. Från att ha varit i en lågkonjunktur under ett par år tid bedömer byggarna läget som klart tillfredsställande

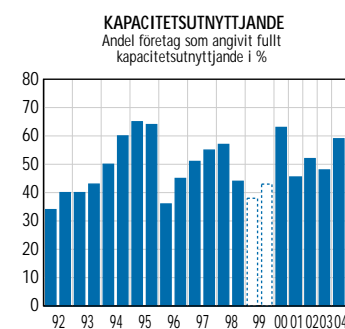
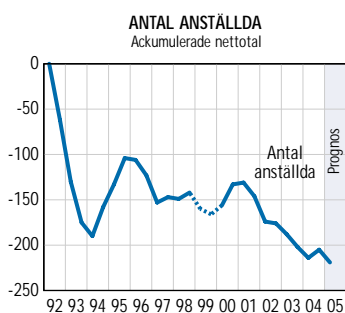
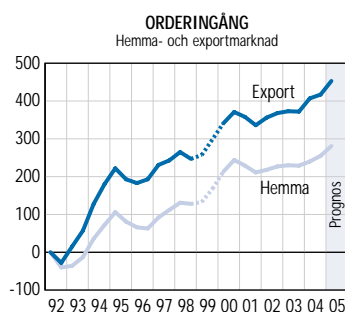
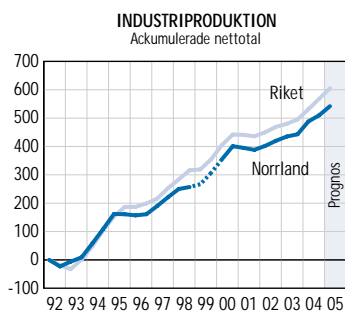
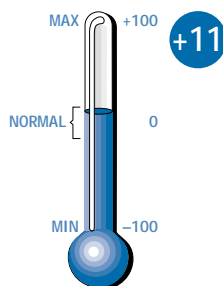
under hösten. Verksamheten ökar under innevarande halvår väsentligt såväl för företag som arbetar med byggande och anläggningsarbeten samt för de arbetar med installationer och slutbehandling. För den första kategorin företag har antalet anställda ökat kraftigt sedan i våras. Både orderböcker och resursutnyttjande bedöms som tillfredsällande, men byggsektorn vågar inte tro på en ytterligare förstärkning till våren.

Tillverkningsindustrin befinner sig sedan förra hösten i en konjunkturuppgång. Uppgången är bred och berör hela regionen och motsvarar företagets förväntningar från förra hösten. Förbättringen var kraftig under första halvåret i år då exportefterfrågan och industriproduktionen visade en stark ökning. Under hösten sker uppgången i en lite lugnare takt – tre av fyra företag är nöjda med sina orderböcker. Antalet anställda har ökat sedan i våras. För verkstadsindustrin är det högkonjunktur samtidigt som sågverkens läge fortfarande är mycket bekymmersamt. Uppgången har varit som allra snabbast i det sydligaste och nordligaste länet, Gävleborg och Norrbotten. Förväntningarna om en ytterligare förstärkning av konjunkturen under det närmaste halvåret är nu ännu starkare än för ett år sedan.

STÅL OCH VERKSTAD LEDER NORRLANDSKONJUNKTUREN

Konjunkturen och efterfrågan har förbättrats under 2004 men med skillnader mellan delbranscherna. Järn- och stålindustrin och verkstadsindustrin leder uppgången 2004 som förutses breddas till hela tillverkningsindustrin under första halvåret 2005. Trots detta förutses sysselsättningen minska.

För 1999 saknas data för Norrland. Streckad linje markerar uppskattad trend.

Konjunkturen för stora delar av den norrländska tillverkningsindustrin har förbättrats påtagligt under det senaste året. Konjunkturindex – som kan anta värden mellan -100 och +100 – stod i september i år i +11 att jämföra med -15 i september 2003. En markant omsvängning har skett för järn- och stålindustrin, från -50 till +40. Även verkstadsindustrin redovisar ett kraftigt omslag. Skogsindustrierna anser dock fortfarande att konjunkturen är svag. Samtliga delbranscher förutser en förbättring av konjunkturen under de närmaste sex månaderna.

Exporten lyfter konjunkturen

Bakom den ljusare synen på konjunkturen ligger en ökad exportordergång under hela 2004. Det är dock stora skillnader mellan olika delbranscher. Inom järn- och stålindustrin redovisar mer än 50 % av företagen en ökad exportordergång. Även verkstadsindustrin har noterat ett större orderinflöde. Däremot har efterfrågan på sågverkens produkter minskat. På hemmamarknaden har efterfrågan ökat något under 2004. Också här har expansionen skett i första hand för järn- och stålindustrin och verkstadsindustrin, medan massa- och pappersindustri och sågverk sett ordergången snarast minska.

Orderstockarna inom järn- och stål-, verkstads- och massa- och pappersindustri har ökat från mars till september i år. Däremot uppger 50 % av sågverken minskade orderstockar och två tredjedelar av dem anser att orderstockarna är för små. Inom järn- och stål- samt kemisk industri bedömer en klart övervägande andel företag orderstockarna som förhållandevis eller lagom stora. För första halvåret 2005

förutser samtliga delbranscher en ökning av ordergången, såväl från exportmarknaderna som från hemmamarknaden.

Utvecklingen av ordergången avspeglas i produktionsutvecklingen. Under första halvåret i år drog massa- och pappers-, järn- och stål- samt verkstadsindustri kraftigt upp produktionen. Produktionsuppgången fortsatte i dämpad takt under andra halvåret. Ca 60 % av företagen inom tillverkningsindustrin arbetade i mitten av september i år med fullt kapacitetsutnyttjande. Det innebär en uppgång med 10 procentenheter på ett år. Inom järn- och stålindustrin noterar 85 % fullt kapacitetsutnyttjande. Färdigvarulagren har minskat i några delbranscher och bedöms nu som för små av järn- och stålindustrin och som för stora av sågverken.

Verkstäderna nyanställer

Företagens planer och förväntningar visar en påtaglig ökning av produktionsvolymen från andra halvåret i år till första halvåret 2005 omfattande samtliga delbranscher men är mest framträdande för massa- och pappers- samt kemisk industri.

Antalet anställda ökade från mars till september i år hos hälften av verkstadsföretagen. Samtidigt minskade sysselsättningen inom massa- och pappers- och kemisk industri. Från september i år till mars 2005 visar den samlade bilden av företagens planer och förväntningar en nedgång av antalet anställda. Järn- och stålindustrin räknar dock med en fortsatt svag sysselsättningsökning och den tungt vägande verkstadsindustrin förutser en oförändrad sysselsättningsnivå.

HOPP OM LJUSARE LÄGE TILL VÅREN

Konjunkturläget för massa- och pappersindustrin har inte förändrats mycket sedan i fjol, utan är fortfarande svagt. Branschen väntar sig dock en rejäl återhämtning av efterfrågan under våren 2005, vilket leder till kraftiga ökningar av produktionen. Sysselsättningen sjunker även fortsättningsvis.

Det fanns för ett år sedan goda förhoppningar om att konjunkturen för massa- och pappersindustrin i Norrland skulle utvecklas bra i början av 2004, efter en tillfällig stagnation under hösten 2003. Detta har också visat sig bli fallet, även om efterfrågebilden inte alls har blivit så ljus som man hoppades. Fram för allt är det orderingången från hemmamarknaden som har blivit en besvikelse. Den sjönk påtagligt jämfört med föregående halvår och inte heller utlandsmarknaden har uppvisat riktigt den styrka som man räknade med. Det var tre företag av fem i branschen som rapporterade ökad exportefterfrågan, medan ett av tio redovisade minskningar. Efterfrågeläget har dock givit utrymme för en kraftig ökning av de producerade volymerna. 72 % rapporterar ökad produktion jämfört med hösten 2003, medan resterande företag redovisar oförändrad nivå.

Oförändrad konjunktur sedan i fjol

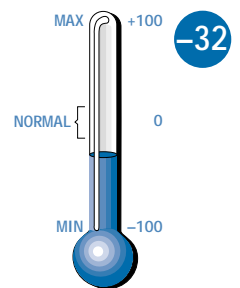
Orderböckerna har i viss utsträckning fyllts på och orderstocksomdömena har blivit mera positiva det senaste året, men det är fortfarande en övervikt för de företag som anser att orderstocken är för liten. Bedömningen av färdigvarulagren är oförändrad sedan i fjol – omkring en fjärdedel anser att lagren är för stora, medan återstoden bedömer dem som lagom. Kapacitetsutnyttjande har ökat marginellt sedan förra hösten – det var 71 % av företagen som angav att de körde för fullt i början av innevarande höst. Tillgången till personal är oförändrat mycket god. Inga företag anger brist på yrkesarbetare eller ingenjörer. Bedömningen av den rådande konjunkturen har inte heller den förändrats i särskilt

hög grad. Konjunkturindex, som kan variera mellan +100 och -100, har uppmätts till -32, vilket innebär att konjunkturen fortfarande kan betecknas som svag. Detta kan jämföras med siffran från hösten 2003, som var -37. Siffran är sämre än för övriga industribranscher i Norrland, bortsett från sågverken.

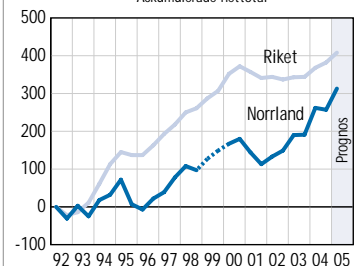
Farten ökar till våren

Inför hösten är företagen mycket försiktiga i sina bedömningar. Orderingången väntas stagnera – på exportsidan blir det till och med en viss nedgång, medan hemmamarknaden ligger kvar på den förhållandevis låga nivån. Detta ser ut att resultera i att produktionsökningarna uteblir helt och hållet. Man väntar sig dock att avmattningen ska bli av tillfällig natur. Netto 65 % tror på en förbättrad konjunktur under våren 2005. Då sker en kraftig återhämtning i efterfrågan. Speciellt exportmarknaden väntas i hög grad förstärkas. 64 % av företagen tror på en stigande orderingång medan resterande företag räknar med oförändrad nivå jämfört med innevarande halvår. Hemmamarknads-efterfrågan väntas också stiga avsevärt, om än inte i samma grad. Detta ser ut att leda till att produktionen återigen tar ordentlig fart. 57 % planerar för ökande produktion, medan övriga företag räknar med oförändrade volymer. Trenden med minskande sysselsättning i branschen verkar däremot inte brytas. Nedgången har pågått i många år och planerade rationaliseringsåtgärder medför att den ser ut att fortsätta även under våren 2005. 37 % av företagen räknar med att dra ned på personalstyrkan. Inga företag planerar för att öka antalet anställda.

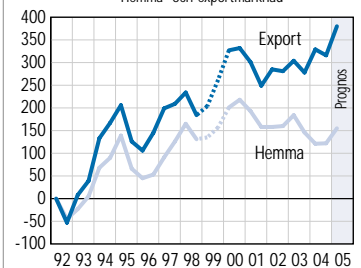
För 1999 saknas data för Norrland. Streckad linje markerar uppskattad trend.

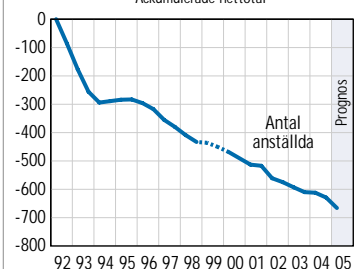
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

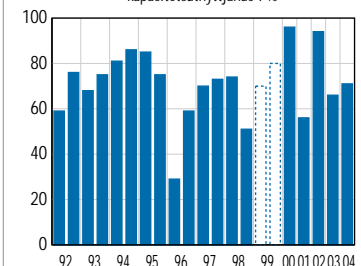
ORDERINGÅNG
Hemma- och exportmarknad

ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

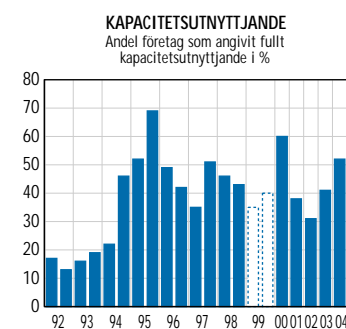
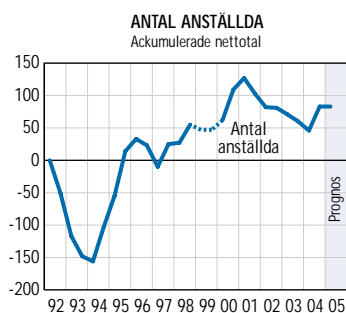
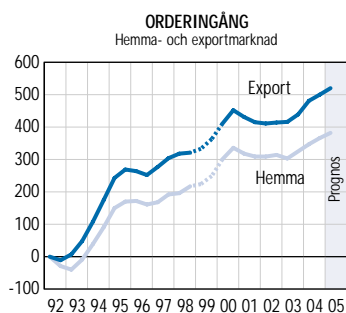
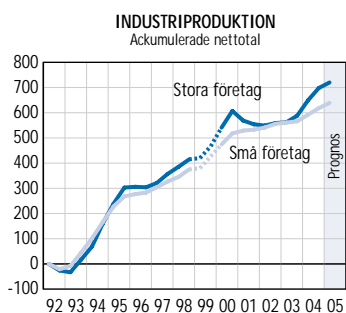
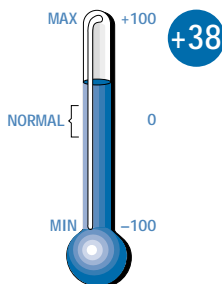
KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

STYRKEBESKED FRÅN VERKSTÄDERNA

Konjunkturläget har stärkts mycket kraftigt sedan förra hösten och från normalläget som rådde då har verkstadsindustrin nu närmast sig en högkonjunktur. Främst är det exporten och de större företagen som drar upp konjunkturen. Konjunkturen ser ut att fortsätta att stärkas till våren och orderingen väntas fortsätta att öka måttligt under nästa halvår.

För 1999 saknas data för Norrland. Streckad linje markerar uppskattad trend.

Verkstadskonjunkturen har stärkts avsevärt sedan förra hösten. Prognosen från förra året var visserligen ljus, men att konjunkturindex har stigit från -7 till $+38$ är över förväntan. Detta innebär att läget kan beskrivas som högkonjunktur. Spridningen mellan länen är däremot fortsatt stor, från Gävleborgs konjunkturindex på $+54$ till Västernorrlands $+13$. Såväl stora som mindre och medelstora företag har gjort uppräckningar sedan förra undersökningen, men det är främst de större företagen (fler än 100 anställda) som drar upp konjunkturen.

Exporten drar

Bakom uppsvinget ligger en överraskande stark efterfrågan från exportmarknaden - första halvåret i år ökade orderingen från utlandet mycket kraftigt, under innevarande halvår har ökningstakten dock mattats av och är bara måttlig. Främst är det de större företagen som har fått ta del av den ökade efterfrågan. Även hemmamarknaden har utvecklats något bättre än väntat och den inhemska orderingen har ökat hyggligt under första halvåret och fram till nuläget. I och med den gynnsamma orderingen har orderstocksomdömet förbättrats väsentligt. I nuläget anser 34 % av företagen att orderstocken är förhållandevis stor och 37 % bedömer den som normal.

Produktion och anställningar ökar

Den ökade efterfrågan syns tydligt i produktionen som under första halvåret i år ökade mycket kraftigt, vilket är betydligt bättre än väntat. Ökningstakten ser även ut att hålla i

sig innevarande halvår. Den ökande produktionen har däremot inte ha byggt på färdigvarulagren, de verkar snarare ha minskat något sedan förra året och bedöms nu som lagom stora. Däremot har kapacitetsutnyttjandet höjts ytterligare, andelen företag som går för fullt har stigit från 41 % förra hösten till 52 % i nuläget. Även sysselsättningen har börjat stiga och antalet anställda har ökat mycket kraftigt sedan i våras. Bristen på personal är dock fortfarande mycket måttlig. Trots den ljusa bilden är efterfrågeläget det främsta hindret för expansion, men andelen företag som uppger det som hinder har sjunkit från 63 % till 46 %. Istället har andel företag som uppger att de inte ser några hinder ökat från 14 % till 23 % och även maskiner som hinder har ökat något.

Fortsatt uppgång, men i lugnare tempo

Konjunkturen ser ut att fortsätta stärkas kraftigt fram till våren och 30 % av företagen förväntar sig ett bättre läge och bara 4 % tror på ett sämre läge. Orderingen väntas öka måttligt under nästa halvår både från hemma- och exportmarknaden. Det håller uppe produktionen även om ökningstakten väntas bli något måttligare. De kraftiga nyanställningarna sedan i våras verkar ha varit tillräckliga för att även klara av den fortsatta produktionsökningen och inga nyanställningar planeras fram till våren. Med det höga kapacitetsutnyttjandet och den fortsatt ökande efterfrågan och produktionen kan man dock vänta sig att företagen snart kommer behöva investera i ny kapacitet.

LYFTET LÅTER VÄNTA PÅ SIG

Konjunkturen för trävarubranschen fortsätter att vara ganska svag. Man har dock förhoppningar om en viss uppgång under våren 2005. Svårast är det för sågverken, som upplever något som får betecknas som lågkonjunktur. Även de tror dock på en återhämtning för efterfrågan och produktion under nästa halvår.

Utvecklingen under förra året innebar för trävaruindustrin i Norrland en besvikelse. Konjunkturen ville inte ta sig och man hade inte så stora förhoppningar om ett bättre 2004. Den faktiska utvecklingen i våras visade sig inte heller bli särskilt bra. Efterfrågan utvecklades svagt – särskilt på exportsidan blev det sämre än väntat med en viss minskning av orderingången. Hemmamarknaden förstärktes, men endast marginellt. Trots detta lyckades man höja de producerade volymerna jämfört med hösten 2003. Under hösten 2004 ser det inte ut att bli några större förändringar i efterfrågebilden. Man räknar dock med att kunna öka produktionen något, liksom i våras. Orderböckerna är oförändrade från i fjol och bedömningen av orderstockens storlek har inte förändrats. Inte heller kapacitetsutnyttjandet i branschen har undergått några större förändringar under det senaste året. För sågverken har konjunkturbilden genomgående sett sämre ut än för övriga delar av trävaruindustrin.

Hopp om bättre 2005

Konjunkturindex för branschen har för hösten beräknats till -20, en marginell försämring från i fjol då motsvarande värde var -16. Man har dock förhoppningar om en viss ljusning under kommande halvår. En tredjedel tror på förbättrat konjunkturläge, medan endast 7 % räknar med att konjunkturen kommer att försämrans. Orderingången beräknas stiga, både på utlands- och hemmamarknaden. Fler än nio företag av tio räknar med ökande eller oförändrad efterfrågan. Detta ser också ut att kunna ge utrymme för vissa produktionshöjningar. 30 % planerar för detta,

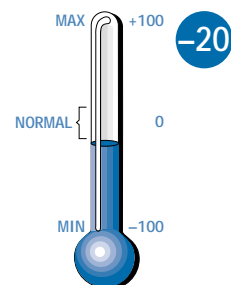
medan 61 % räknar med att nivån kommer att vara oförändrad. För sysselsättningen i branschen har trenden varit kraftigt fallande ända sedan hösten 2001, även om denna utveckling tillfälligt har brutits under det senaste halvåret, då antalet anställda legat på en oförändrad nivå. Under kommande halvår verkar det dock som om sysselsättningen åter kommer att falla. En fjärdedel av företagen i trävarubranschen räknar med att genomföra personalnedskärningar under våren 2005.

Besvärligt för sågverken

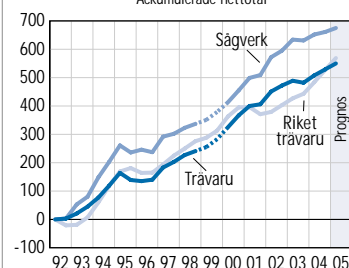
Sågverken har haft hårdare tiden än trävaruindustrin i övrigt. Orderingången föll markant i våras. 46 % av företagen rapporterade lägre efterfrågan från exportmarknaden, medan hemmamarknaden var ungefär oförändrad. Däremot så lyckades man, trots den sviktande efterfrågan, höja produktionsnivån. Det ser inte heller så bra ut för innevarande höst, med svagt vikande orderingång. Bilden ser genomgående ljusare ut för de mindre företagen, med färre än 100 anställda. Orderstocksomdömena är mycket negativa. Hela 66 % av sågverken anser att orderstocken är för liten. Kapacitetsutnyttjandet ligger på ungefär samma nivå som i fjol. 68 % angav att de körde för fullt. Konjunkturindex för sågverken har beräknats till -42, vilket är avsevärt sämre än förra hösten.

Företagen räknar dock med en viss ljusning till våren. Orderingången väntas öka både på export- och hemmamarknaden, vilket medger att man genomför vissa produktionshöjningar. Fortsatta rationaliseringar medför att sysselsättningen i branschen sjunker även under nästa år.

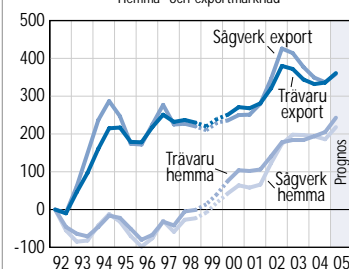
För 1999 saknas data för Norrland. Streckad linje markerar uppskattad trend.

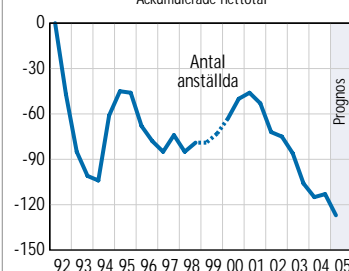
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

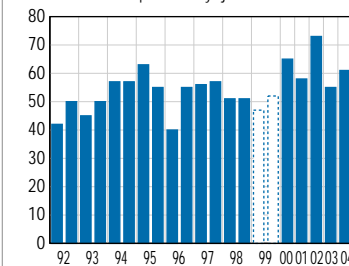
ORDERINGÅNG
Hem- och exportmarknad

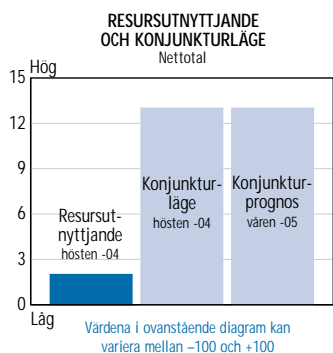
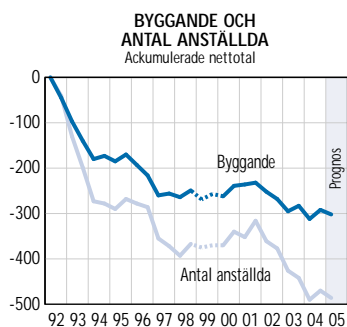
ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit kapacitetsutnyttjande i %

KRAFTIG UPPGÅNG SOM STANNAR AV TILL VÅREN

Byggbranschen har kommit igång ordentligt jämfört med förra hösten, konjunkturindex ligger nu på +13 att jämföras med -29 förra hösten. Då tydde konjunkturprognosen ändå på ett försämrat läge fram till mars i år. Främst är det inom bygg- och anläggningsarbeten som konjunkturen har tagit fart, men även inom installationer och slutbehandling har en klar förbättring märkts av. För länen varierar konjunkturindexet mellan +20 i Gävleborg och -2 i Norrbotten.

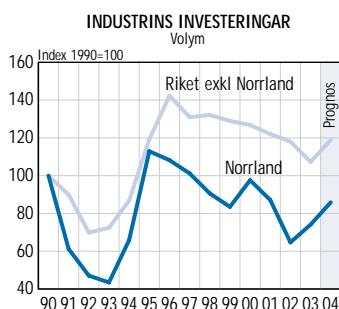
Såväl antagna anbud som byggandet väntades minska mycket kraftigt under första halvåret i år, men har istället visat sig vara oförändrat. Under innevarande halvår har byggandet kommit igång och ökar hyggligt, men antagna anbuden är fortsatt oförändrat. Orderstocken bedöms i nuläget som förhållandevis stor av 25 % av företagen och som för liten av 34 %, detta ska dock jämföras med 6 % respektive 58 % förra hösten. Resursutnyttjandet har också ökat klart och bedöms nu som lagom medan

det för ett år sedan ansågs vara alldeles för lågt. Sedan i våras har företagen till och med nyanställt ganska kraftigt. Bristen på personal är dock fortsatt mycket måttlig. Efterfrågeläget har minskat något som expansionshinder, men fortfarande uppger 60 % av företagen att det är just efterfrågan som hindrar dem från att expandera.

Försiktiga prognoser

Byggföretagen är försiktiga i sina prognoser. Delvis kan försiktigheten bero på den kraftiga uppryckning som redan skett, men även på att byggbranschen i norr har en ganska tydlig säsongsvariation där det första halvåret utvecklas svagare än det andra. Uppgången tycks ha stannat av och fram till våren väntas konjunkturläget ligga kvar på en normalnivå. Sett till första halvåret nästa år väntas orderingången förbli oförändrad medan byggandet avtar något. Sysselsättningen väntas också vända neråt igen och fram till våren planerar företagen en måttlig minskning av antalet anställda.

INVESTERINGAR

Investeringtrenden har vänt

Efter att ha minskat varje år från 1996, med undantag för år 2000, har nu industriinvesteringarna ökat med 15 respektive 16 % de senaste två åren mätt i volym. Det kan jämföras med rikets utveckling med 6 % minskning 2003 respektive 11 % ökning 2004. Bakom årets uppgång i Norrland ligger massa- och pappersindustrin som har börjat investera kraftigt i maskiner.

INDUSTRIINVESTERINGAR FÖR NORRLAND MAJ 2004

Värden i mkr, löpande priser

	Gävleborgs län	Väster-norrlands län	Jämtlands län	Väster-bottens län	Norr-bottens län	Hela Norrland		
						Byggnader	Maskiner	Summa
Trävaruindustri								
2002	219	125	47	153	132	139	537	676
2003	259	217	66	163	146	191	660	851
2004 (prognos)	95	150	15	186	120	89	477	566
Massa- och pappersind								
2002	..	..	..	..	..	184	1 612	1 796
2003	..	..	..	..	..	263	1 705	1 968
2004 (prognos)	..	..	..	..	..	247	2 877	3 124
Verkstadsindustri								
2002	370	181	62	245	337	136	1 059	1 195
2003	229	196	35	142	154	101	655	756
2004 (prognos)	229	198	39	266	173	108	797	905
Gruvor								
2002	..	..	..	..	..	35	616	651
2003	..	..	..	..	..	11	851	862
2004 (prognos)	..	..	..	..	..	19	1 059	1 078
Industri och gruvor tot								
2002	1 674	1 396	175	924	1 769	691	5 247	5 938
2003	1 982	1 642	296	872	1 912	1 058	5 646	6 704
2004 (prognos)	1 764	2 350	385	1 209	2 006	745	6 969	7 714

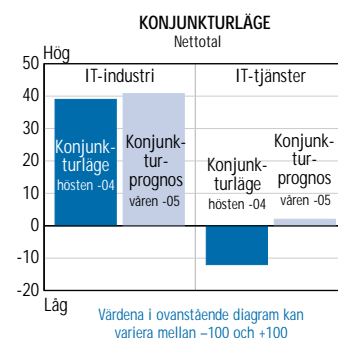
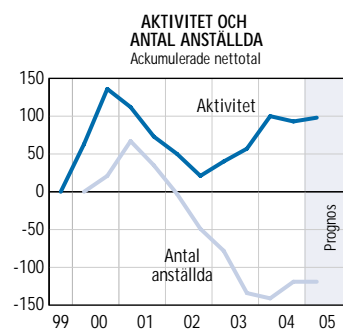
NYTT STEG I RÄTT RIKTNING

IT-sektorn i Norrland – bestående av delar av elektronikindustrin, datakonsulter och teleoperatörer – har fortsatt att förbättra sitt konjunkturläge sedan förra hösten. Det är en förbättring för andra året i följd och det ser nu ut som om branschen kommit ur den tidigare djupa krisen. Konjunkturindex för IT-sektorn, totalt, som kan variera mellan -100 och +100, står nu i +16 mot -4 för ett år sedan. Bilden är fortfarande splittrad mellan den industribaserade delen, som gjort en kraftig framryckning det senaste året, och datakonsulterna som fortfarande släpar efter i utvecklingen. Konjunkturindex för IT-industrin på +39 tyder på en riktigt stark konjunkturbedömning medan datakonsulternas index på -12 indikerar nått och jämnt normalkonjunktur.

För *IT-industrin* kom vändningen efter årsskiftet 2003 med ett lyft för exportmarknaden, och sedan har verksamheten hela tiden utvecklats bättre än förutsetts. Under första halvåret ökade

orderingången kraftigt både från hemma- och exportmarknaden men i likhet med i fjol är företagen beredda på en rekyl under andra halvåret. Orderstockarna är fortfarande för små och bedömningarna ger ett osäkert intryck. För datakonsulterna är mönstret liknade, efter en kraftig ökning av faktureringen under första halvåret bedöms verksamheten bli endast oförändrad andra halvåret i år. Antalet anställda är oförändrat sedan i våras.

IT-sektorns förväntningar och planer inför våren är återhållsamma, och det gäller hela sektorn. Företagen är inställda på en ytterligare förstärkning av konjunkturen, men endast i måttlig omfattning. IT-industrin vågar bara hoppas på en smärre ökning av orderingången medan datakonsulterna inte ens tror på en helt oförändrad fakturering kommande halvår. Antalet anställda beräknas bli oförändrat fram till våren för både datakonsulterna och IT-industrin.

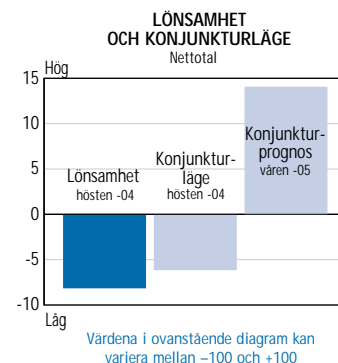
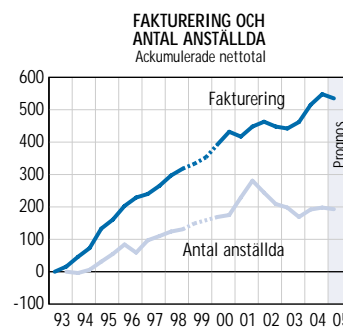
UPPDRAGSVERKSAMHET

KONSULTERNA UPPE UR SVACKAN

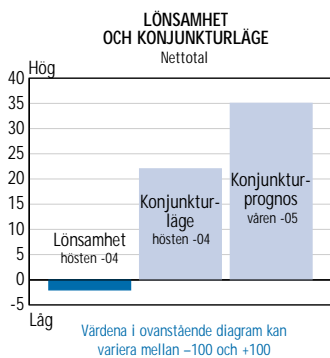
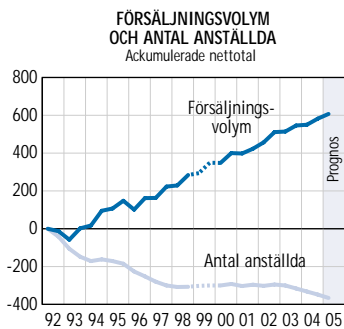
Den uppgång som anades förra hösten har nu visat sig vara ihållande, konjunkturläget har stärkts rejält och konjunkturindex har stigit från svaga -33 till mer normala -6. Första halvåret i år ökade faktureringen synnerligen kraftigt, vilket överträffade de redan optimistiska prognoserna från förra hösten. Innevarande halvår har takten skruvats ner något, men fortfarande ökar faktureringen kraftigt. Efter en tillfällig kraftig ökning av antalet anställda fram till i våras har nyanställningarna stannat av och har sedan dess endast ökat svagt. Men den ökade faktureringen i kombination med att nyanställningarna mattas av har förbättrat lönsamheten avsevärt och den bedöms i nuläget som närapå normal. Den kraftiga nyanställningen mellan förra hösten och fram till i våras har lett till en ökad brist på branschkompetent personal och bristen är nu ganska tydlig. På frågan vad som främst hindrar företagen från att expandera uppgår 11 % till-

gången på arbetskraft. Det klart dominerande expansionshindret är däremot fortfarande efterfrågeläget, även om andelen som uppger det alternativet har minskat från 81 % till 74 %.

Konsultföretagen är fortsatt optimistiska och räknar med att konjunkturuppgången håller i sig fram till våren. Trots detta är företagen försiktiga i sin prognos för faktureringen under nästa halvår. Faktureringen väntas vända neråt och minska måttligt. Försiktigheten kan vara en motreaktion till den så kraftiga ökningen i faktureringen under första halvåret i år och att företagen räknar med att det endast är en tillfällig avmattning av faktureringen. Trots dessa något dystra förväntningar räknar företagen med att lönsamheten kommer att fortsätta att förbättras ganska klart fram till våren samtidigt som nyanställningarna ser ut att stanna av helt eller kanske till och med minska svagt.

STARK UPPGÅNG, MEN STORA LÄNSSKILLNADER

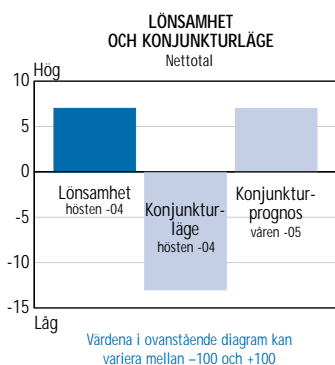
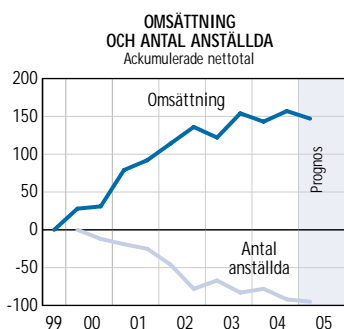
Detaljhandelskonjunkturen har fått ett ordentligt uppsving sedan förra våren och konjunkturindex ligger nu på +22. Med undantag för Gävleborg syns uppgången tydligt i hela Norrland. I Gävleborg har läget istället försämrats svagt. Detta till trots är konjunkturläge sämst i Jämtland med ett konjunkturindex på -8 medan den bästa konjunkturen råder i Västerbotten där konjunkturindex ligger på +40. Det är också Västerbotten tillsammans med Västernorrland som främst ligger bakom uppsvinget – i båda länen har läget förbättrats mycket kraftigt sedan förra hösten. Försäljningen i Norrland som helhet har dock varit oförändrad under första halvåret i år, något sämre än väntat. Första halvåret är normalt något svagare än andra halvåret till följd av bland annat julhandeln. Innevarande halvår har försäljningen däremot kommit igång och väntas öka kraftigt året ut. Antalet anställda har däremot fortsatt att minska i måttlig takt sedan i våras. Detta har lett till en förbättrad

lönsamhet som nu bedöms som normal. Personalminskningarna har även minskat bristen på personal ytterligare.

Konjunkturen stärks till våren

Efterfrågeläget är fortfarande det främsta hindret för expansion och i nuläget uppger 44 % av företagen att efterfrågan hindrar dem från att expandera. Trots det förbättrade läget har andelen företag som uppger att de inte ser några hinder minskat något till 21 %. Konjunkturläget i Norrland väntas fortsätta att stärkas till våren, men Gävleborg fortsätter att gå trögt och även i Norrbotten är företagen ganska avvaktande. Istället är det de tre övriga länen som väntas stå för uppgången inom handeln. Försäljningen väntas fortsätta att öka kraftigt nästa halvår samtidigt som personalminskningarna fortsätter i oförändrad takt. Detta har lett till förhoppningar om en kraftigt förbättrad lönsamhet till våren.

DÄMPAD EFTERFRÅGAN MEN LÖNSAMHETEN HYGGLIG

Som indikator på turistnäringen i Norrland har branscherna hotell och biluthyrning undersökts i regionen. Turistnäringen har fortfarande problem med för liten efterfrågan. Den svacka företagen hamnade i vintern 2002/2003 har man ännu inte lyckats ta sig ur. Konjunkturen under hösten är fortsatt dämpad och företagens omdömen indikerar ett läge som knappt håller sig inom ramen för en s.k. normalkonjunktur. Konjunkturindex för turistnäringen, som teoretiskt kan variera mellan -100 och +100, står nu i -13, vilket ändå är en liten förbättring från förra höstens index -17. Den lilla ökningen av omsättningen företagen förra hösten väntade sig inför första halvåret i år har uteblivit. Utfallet blev i stället en viss minskning. Man räknar dock med att ta igen detta under andra halvåret då omsättningen förutses öka måttligt. Detta är dock otillräckligt för att hålla personalen ens på en oförändrad nivå. Sedan i våras har 22 % av

turistnäringen minskat sin personal medan endast 8 % utökat personalstyrkan. Detta avspeglar sig i en något bättre lönsamhet än för ett år sedan – i enlighet med förväntningarna. Under hösten uppger 30 % av företagen att lönsamheten är god, 48 % att den är normal och 23 % att den är dålig. Inför nästa år är det fortfarande det svaga efterfrågeläget som utgör främsta hinder för en expansion – tre av fyra företag är av denna uppfattning, vilket är nästan detsamma som förra hösten. Arbetskraftsbrist utgör däremot stadigt en allt mindre hämmande faktor för verksamheten. Endast några procent av företagen lider brist på branschkompetent eller övrig personal. Hoppet har dock inte övergivit den norrländska turistnäringen – så mycket som 60 % av branschen tror på en bättre konjunktur till våren. Men man vågar inte ens tro på att vare sig omsättning eller personal kan hållas på en helt oförändrad nivå.

EXPORTEN I NORRLAND

Export- och importuppgifterna på denna sida baserar sig på en regional fördelning av utrikeshandelsstatistiken för varor. Beräkningarna är av schablonmässig karaktär, vilket gör att resultaten ska tolkas med viss försiktighet. Företagens export fördelas med hjälp av antalet anställda på respektive arbetsställe.

2002 års återhämtning i exporten har nu stannat upp och till och med vänt svag nedåt – exporten har under 2003 minskat med drygt 700 mkr. Hade det inte varit för en klar uppgång av verkstadsexporten hade nedgången varit ganska tydlig. Nedgången har främst skett i Västernorrland och Jämtland, där Västernorrlands minskning är störst

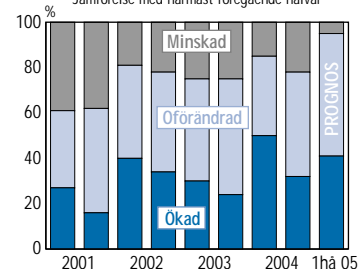
mätt i kronor men Jämtlands är klart störst mätt i procent. Nedgången i Västernorrland beror helt på en kraftig minskning av massa- och pappersexporten. För Västerbotten fortsätter dock exporten att stiga och i Gävleborg har det vänt uppåt igen efter två års minskning.

Industrins exportorder

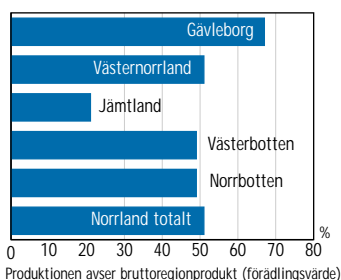
ANDEL FÖRETAG MED ÖKAD, OFÖRÄNDRAD
RESP. MINSKAD EXPORTORDERINGÅNG

Jämförelse med närmast föregående halvår

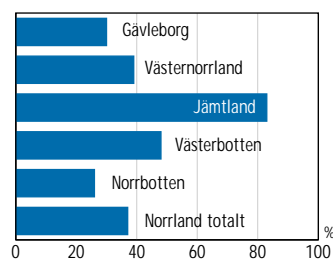

Varuexporten i ett länsperspektiv

EXPORTENS ANDEL AV NÄRINGSLIVETS
PRODUKTION ÅR 2002

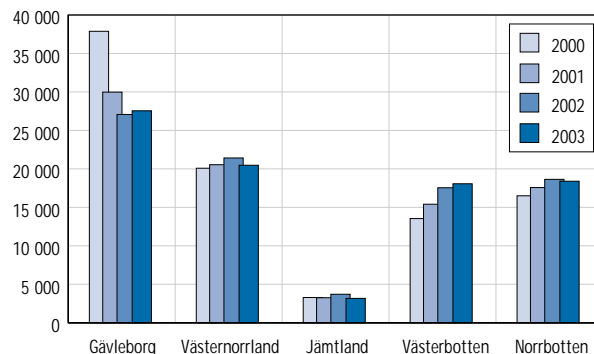

IMPORTENS ANDEL AV EXPORTEN
ÅR 2003

VARUEXPORTENS UTVECKLING 2000–2003

Värden i miljoner kronor per län

Importen av konsumtionsvaror är sannolikt underskattad. Konsumtionsvaruimporten redovisas troligen till stor del på partihandelsföretag längre söderut.

Exportstrukturen i Norrland

VARUEXPORTEN FÖRDELAD PÅ LÄN OCH BRANSCH

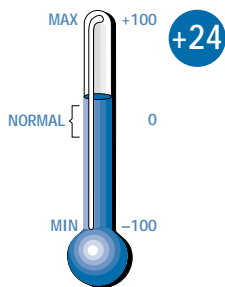
Värden i miljoner kronor 2003

	Gävleborg	Västernorrland	Jämtland	Västerbotten	Norrbottnen	Norrland
Livsmedelsindustri	277	743	29	60	231	1 340
Trävaruindustri	1 804	1 106	835	1 733	1 617	7 095
Massa/pappersindustri	7 634	9 877	16	1 284	4 762	23 573
Kemisk/gummivaruindustri	656	1 988	12	1 328	398	4 382
Stål- och metallindustri	1 433	466	0	1 316	2 596	5 812
Verkstadsindustri	13 897	3 437	1 378	11 123	1 703	31 539
Övrig industri	211	292	291	1 116	4 580	6 490
Byggverksamhet	13	29	15	32	27	115
Partihandel	700	1 462	266	555	464	3 448
Övrigt	926	1 072	324	798	736	3 855
Totalt	27 550	20 472	3 167	19 345	17 114	87 648

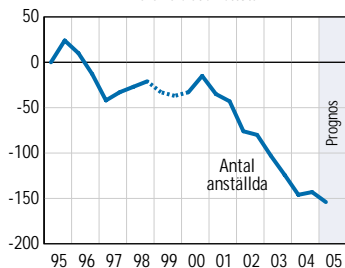
Källa: SCBs utrikeshandelsstatistik

NÄRINGSLIVET

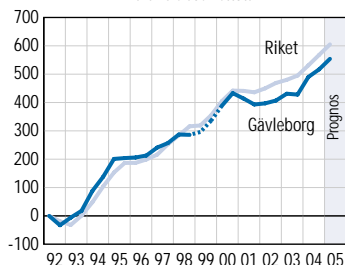

ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

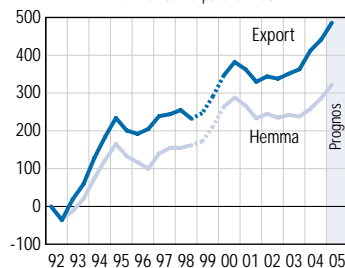

INDUSTRI

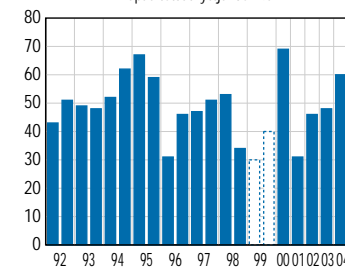
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

ORDERINGÅNG
Hemma- och exportmarknad

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

STARKASTE KONJUNKTUREN I NORRLAND

De ljusa förväntningarna på industrin har slagit in och konjunkturen har fått ett ordentlig uppsving, främst tack vare exporten och maskin- och verkstadsindustrin. Ytterligare förbättringar väntas till våren. Byggverksamheten har dessutom överraskat och går nu ganska bra, läget ser dock ut att dämpas till våren. Detaljhandeln har å andra sidan överraskat något negativt med en något försämrad konjunktur. Konjunkturläget är ändå bra, men prognoserna är ganska försiktiga.

Tillverkningsindustri

Prognoserna från förra hösten har till stora delar slagit in – konjunkturläget har förbättrats betydligt med exportmarknaden som draglok. Konjunkturindex har stigit från -12 till +30 vilket är klart bättre än ett normalläge. Störst förbättringar har skett inom verkstads och maskinindustri medan massa- och pappersindustri har försämrats ganska klart.

Industrins exportorderingsgången ökade mycket kraftigt under första halvåret i år och även om ökningen har mattats av något är den fortfarande kraftig. För hemmamarknaden var orderökningen måttlig i början av året, men den har tilltagit och ökar nu kraftigt. Orderstocken har därmed växt till sig och bedöms nu som lagom stor. Produktionen utvecklas således bra och ökade synnerligen kraftigt under första halvåret, ökningen har mattats något men är fortfarande kraftig. Detta syns tydligt i kapacitetsutnyttjandet som har stigit och 60 % av företagen uppger nu att de går för fullt – en mycket hög andel för att gälla hela industrin. Den ökande produktionen syns däremot inte i anställningarna som hålls nere av personalminskningar inom massa- och pappersindustri.

Efterfrågeläget är fortfarande det främsta hindret för expansion, men långt ifrån det dominerande. 38 % av företagen uppger efterfrågan som främsta hinder medan 23 % uppger maskiner och 26 % uppger dessutom att de inte ser några hinder alls. Konjunkturprognosen fram till våren är mycket ljus, bland annat lyses den upp av att det ser ut att vända uppåt för massa- och pappersindustrin. Exportorderingsgången ser även ut att fortsätta öka mycket kraftigt nästa halvår och hemmamarknaden väntas också stärkas och öka mycket kraftigt. Produktionen följer med orderingsgången och

ökar även den mycket kraftigt, men det ser ut att dröja ytterligare innan det syns i antalet anställda.

Byggverksamhet

Efter att ha försämrats kraftigt mellan hösten 2002 och hösten 2003 har nu byggkonjunkturen tagit fart igen. Detta trots en oro förra hösten om att det skulle bli värre innan det blev bättre. Konjunkturindex har stigit från -31 till +20, vilket är något bättre än normalt. Både de antagna anbuden och byggandet minskade däremot måttligt under första halvåret, men det är avsevärt bättre än befarat. För innevarande halvår har det dock vänt uppåt igen och sedan i våras har företagen även nyanställt i viss mån. Redan till våren ser det däremot ut att återigen bli lite sämre med måttliga personalminskningar. Dessutom väntas antagna anbud minska måttligt igen under nästa halvår.

Detaljhandel

Konjunkturen i Gävleborg har gått emot övriga norrlandslän och försämrats svagt sedan förra hösten. Med ett konjunkturindex på +16 råder ändå ett ganska skapligt läge. Första halvåret i år var försäljningsökningen dock svag, men det är normalt det svaga halvåret då det ligger i kölvattnet på julhandeln. Innevarande halvåret väntas så försäljningen komma igång igen och ser ut att öka kraftigt. Sedan i våras har även antalet anställda ökat svagt och en viss brist på personal kan nu anas. Lönsamheten ligger dock kvar på en normal nivå. Till våren väntas det bara bli en svag konjunkturförbättring, men försäljningen ser ändå ut att öka hyggligt under nästa halvår. Antalet anställda beräknas däremot minska måttligt fram till våren, trots det tror företagen på en svag försämring av lönsamheten.

HANDELN OCH BYGG ÖVERRASKAR

Industrin har inte riktigt levt upp till de optimistiska förväntningarna från förra hösten, men det har ändå skett en betydande återhämtning. Exporten väntas fortsätta dra medan hemmamarknaden utvecklas svag. Inom bygg har det vänt uppåt trots dystra prognoser från i fjol och orderingen väntas komma igång ordentligt nästa halvår. För handeln pekar det spikrakt uppåt, försäljningstakten ökar och trots nyanställningar förbättras även lönsamheten.

Tillverkningsindustri

Även om industrikonjunkturen har förbättrats betydligt har det inte riktigt blivit det uppsving som företagen väntade sig förra hösten. Konjunkturindex har stigit från -37 till -16, läget är därmed fortfarande sämre än normalt. Det är förväntningarna på orderingen från hemmamarknaden som inte har infriats – istället för att öka mycket kraftigt under första halvåret minskade orderingen svagt. Framsta orsaken var högt uppskrivad förväntning inom massa- och pappersindustrin som sedan inte uppfylldes. Exportorderingen har däremot uppfyllt förväntningarna och ökade mycket kraftigt. Innevarande halvår har emellertid exporten stannat av och till och med börjat minska svagt, orderingen från hemmamarknaden ser dock ut att bli oförändrad. Trots den svaga orderutvecklingen i nuläget bedöms orderstocken som normal, detta efter en kraftigt förbättrad bedömningen sedan förra hösten.

Produktionen ökade mycket kraftigt under första halvåret i år – helt enligt förväntningarna, men under innevarande halvår har en avmattning skett och ökningen är nu svag. Produktionsökningen i börja av året har trots allt inte fått något genomslag i antalet anställda som har varit oförändrat sedan i våras. Däremot har kapacitetsutnyttjandet stigit och 48 % av företagen uppger nu att de går för fullt. Det främsta expansionshindret är dock fortfarande efterfrågeläget – tendensen är till och med något ökande – medan maskiner är ett mycket måttligt hinder.

Företagen är fortsatt optimistiska om konjunkturutvecklingen och tror på en kraftig förbättring av konjunkturläget fram till våren. Orderingen väntas ta fart igen nästa halvår då ex-

portmarknaden ser ut att få nya krafter och öka mycket starkt. På hemmafronten är takten lugnare och orderingen väntas bara öka måttligt. Det ser ändå ut att få igång produktionen igen som företagen räknar med ska öka kraftigt.

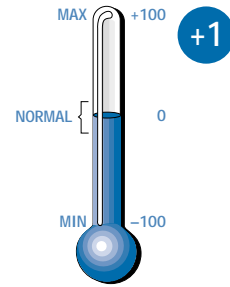
Byggverksamhet

Byggkonjunkturen har tagit en oväntad vändning och förbättrats mycket kraftigt sedan förra hösten. Konjunkturläget har klättrat upp och är något bättre än normalt. Sedan i våras har det även skett måttliga nyanställningar. Efter att ha ökat svagt under första halvåret har antagna anbud däremot börjat minska under innevarande halvår. Tack vare att orderböckerna fylldes på under våren hålls byggandet uppe och väntas öka synnerligen kraftigt under andra halvåret. Nästa halvår väntas orderingen få fart och öka mycket kraftigt. Företagen är ändå lite försiktiga i konjunkturprognosen efter vändningen från förra hösten och till våren väntas konjunkturläget vara oförändrat likaså antalet anställda.

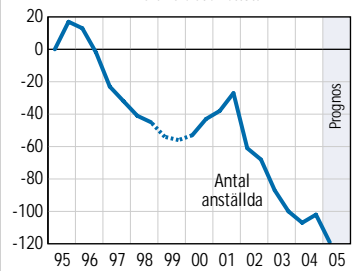
Detaljhandel

Även om konjunkturprognosen förra hösten tydde på en uppgång är nog företagen positivt överraskade över den uppgång som skett, konjunkturindex har stigit från -3 till +36. Försäljningen ökade ganska starkt under första halvåret och under andra väntas ökningen tillta och bli synnerligen kraftig. Måttliga nyanställningar har skett sedan i våras och ändå har lönsamheten förbättrats. Till våren tror 49 % av företagen på ett förbättrat läge och för första halvåret nästa år tror de att försäljningsökningen kommer att tillta ytterligare. Nyanställningarna väntas också fortsätta att öka i måttlig takt fram till våren samtidigt som lönsamhetsförväntningarna är mycket optimistiska.

NÄRINGSLIVET

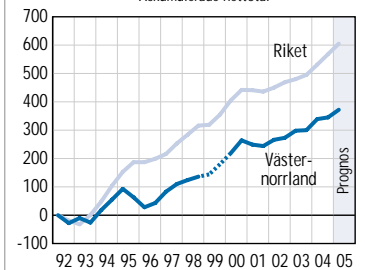

ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

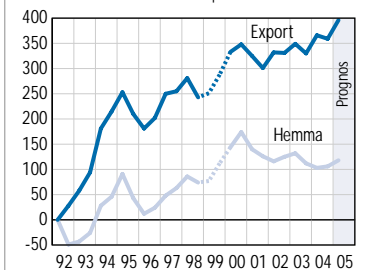

INDUSTRI

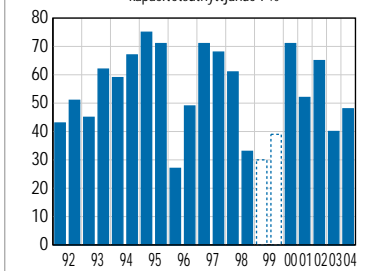
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

ORDERINGÅNG
Hem- och exportmarknad

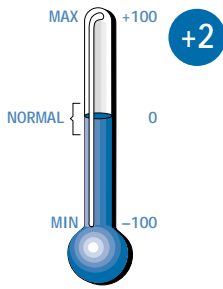

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

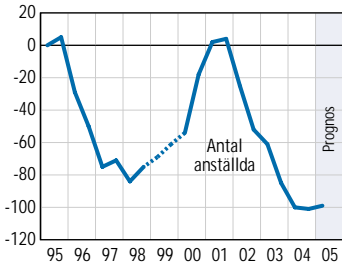

NÄRINGSLIVET

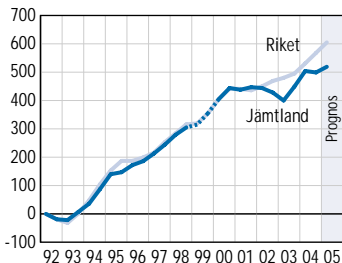

ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

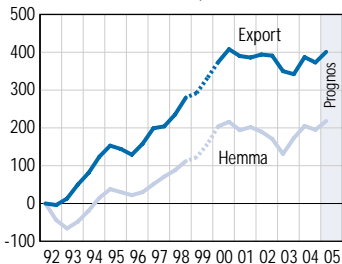

INDUSTRI

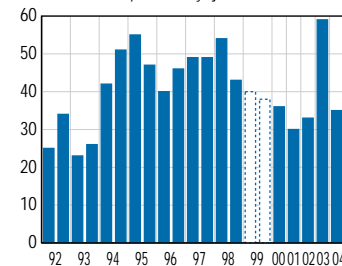
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

ORDERINGÅNG
Hemma- och exportmarknad

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

FORTSÄTTA PROBLEM FÖR BYGGBRANSCHEN

Industrins ordergång och produktion ökade i våras högre takt än väntat. För hösten är bilden inte lika ljus, utan produktionen stagnerar. Våren 2005 innebär dock en återhämtning av efterfrågan, vilket också medför produktionshöjningar. Byggkonjunkturen ser ut att bli fortsatt dämpad med vikande ordergång och minskat byggande. Detaljhandeln har förväntningar om förbättrad lönsamhet.

Tillverkningsindustri

Industrikonjunkturen i Jämtland förbättrades i fjol avsevärt, från ett tidigare ganska så svagt läge. Ordergång och produktion har fortsatt att stiga under våren – dessutom i rask takt. Speciellt bra har det sett ut för de större företagen och för verkstadsindustrin. Hela 81 % av verkstadsföretagen ökade produktionen jämfört med hösten 2003. Bedömningarna av utvecklingen under innevarande höst präglas dock av en viss pessimism. Ordergången väntas minska något både från export- och hemmamarknaden, vilket resulterar i att produktionen stagnerar helt. Verkstadsindustrins bedömningar är klart mera pessimistiska än den totala tillverkningsindustrins. Det kan konstateras att den gynnsamma bilden beträffande ordergång och produktion i våras inte har fått något genomslag i den bild som företagen ger av rådande konjunkurläge och de ineliggande orderstockarna. Industrieföretagen uttrycker faktiskt betydligt större missnöje med orderläget än förra hösten och bedömningen av konjunkturen har blivit mera negativ än för ett år sedan. Kapacitetsutnyttjandet är under innevarande höst lägre än ett år tidigare. Konjunkturindex har för hösten beräknats till +8, vilket är en klar försämring från hösten 2003.

Under våren 2005 ljusnar bilden. 29 % tror på förbättrad konjunktur, medan endast 2 % räknar med försämrat läge. Efterfrågan ser åter ut att ta bättre fart, både från utlands- och hemmamarknaden, vilket medför att industrieföretagen räknar med vissa produktionshöjningar. Drygt en tredjedel av företagen tror på ökad ordergång under våren, medan färre än ett företag av tio räknar med en nedgång. Netto 20 % planerar för en högre produktionsnivå än föregående halvår. Antalet anställda i industrieföretagen har ökat under det senaste halvåret,

speciellt beroende på gynnsam utveckling inom verkstadsföretagen, men under kommande halvår ser sysselsättningen ut att bli i stort sett oförändrad.

Byggverksamhet

Byggkonjunkturen i Jämtland var i fjol svag och byggandet fortsatte nedåt även i våras. 62 % av byggföretagen rapporterade minskat byggande. Även ordergången var vikande. Under hösten har dock byggandet repat sig en del. Trots den förhållandevis mörka bild som uppmålas av byggande och ordergång har bedömningen av rådande konjunkurläge blivit mera positiv än tidigare. Konjunkturindex för hösten har beräknats till +9, vilket kan betecknas som normalkonjunktur. Utsikterna för våren 2005 är dock inte så lovande. Byggföretagen är ganska pessimistiska i sina förutsägelser och räknar med vikande ordergång och lägre aktivitet beträffande byggandet. Sysselsättningen i byggbranschen har varit på nedgång och denna utveckling verkar fortsätta. Omkring 40 % av företagen räknar med personalnedskärningar under nästa halvår.

Detaljhandel

Omsättningsutvecklingen för detaljhandeln har varit vikande under våren 2004. Under hösten sker en tillfällig stabilisering. Lönsamheten som varit dålig har dock förbättrats något på senare tid, möjligtvis beroende som ett resultat av de ganska kraftiga personalnedskärningar som förekommit. Netto 20 % anser att lönsamheten är god. Bedömningen av konjunkurläget har, trots ogynnsam omsättningsutveckling, blivit mera positiv. Konjunkturindex för hösten har beräknats till -8, vilket är klart bättre än i fjol men betydligt sämre än index för hela Norrland. Signalerna inför kommande halvår är något svårtydda, men bör kunna innebära åtminstone en ytterligare förbättrad lönsamhet.

INDUSTRIN STADIGT UPPÅT

Konjunkturen är på väg åt rätt håll för tillverkningsindustrin, även om utsikterna varierar något för olika branscher. För byggindustrin har det senaste året inneburit en mycket kraftig omsvängning i positiv riktning och branschen verkar ha tagit sig upp ur den djupa svackan. Detaljhandeln ängar på, med stigande omsättning och förhoppningar om förbättrad lönsamhet.

Tillverkningsindustri

I fjol var stämningen god bland industriföretagen i Västerbotten, som spådde bättre tider under 2004, med en tilltagande efterfrågan från både export- och hemmamarknaden. Förhoppningarna har delvis infriats. Under våren 2004 har särskilt exportorderingen stigit, men inte i den takt som var förväntad. Trävaruindustrin och den kemiska industrin har varit besvikelser, medan det gått klart bättre för både maskin- och verkstadsindustrin. Produktionsnivån har genomgående höjts, med undantag för kemibranschen. Under hösten fortsätter den positiva utvecklingen. Särskilt verkstäderna räknar med fortsatt stark expansion. Bedömningen av det rådande konjunkturläget har blivit ljusare. Konjunkturindex har för hösten 2004 beräknats till +13, vilket kan jämföras med -3 ett år tidigare. Det är aningen bättre än för Norrland totalt. Kapacitetsutnyttjandet har stigit. För industrin totalt rapporterade 68 % av företagen att de körde för fullt, vilket kan jämföras med 51 % hösten 2003. För maskinindustrin var det hela 86 % som rapporterade fullt kapacitetsutnyttjande och för verkstadsindustrin 71 %.

Utsikterna för första halvåret 2005 ser ganska bra ut. Industriföretagen räknar med att den gynnsamma konjunktursituationen kommer att förbättras ytterligare. Orderingen från både export- och hemmamarknaden ser ut att förstärkas ännu mera, vilket leder till produktionshöjningar i flertalet branscher. Det höga kapacitetsutnyttjandet i några branscher kan däremot bli ett problem för expansionsplanerna. 33 % av industriföretagen anger att maskinkapaciteten är ett hinder för fortsatt expansion. Sysselsättningsläget har förbättrats det senaste halvåret, i särskilt hög grad inom maskinindustrin, där fyra företag av fem rapporterar att de genomfört nyanställningar. Det

ser ut som om personalstyrkan i företagen under kommande halvår kommer att ligga kvar på ungefär oförändrad nivå.

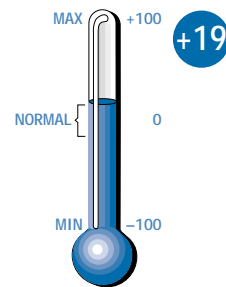
Byggande

Byggföretagen var i fjol höstas, då konjunkturen för branschen var mycket dålig, tämligen pessimistiska om framtidsutsikterna. Det har nu visat sig att utvecklingen har blivit betydligt bättre än man väntade sig. Byggandet steg i våras jämfört med föregående halvår. Netto 27 % rapporterar ökat byggande och orderingen steg. Bedömningen av orderstockarna har blivit avsevärt mera positiv. Andelen företag som anger att utnyttjandet av produktionsresurserna är för litet har minskat från 63 % till 25 %. Denna gynnsamma bild ser ut att kunna förstärkas under hösten 2004. Konjunkturindex för branschen, som i fjol var mycket svaga -51, har för innevarande höst uppmätts till +18, vilket alltså är en dramatisk förbättring under det senaste året. Byggföretagen förväntar sig också att konjunkturläget ska bestå under det kommande halvåret. Antalet anställda har ökat ganska kraftigt sedan i våras, men denna utveckling väntas inte fortsätta utan vissa nedskärningar av personalstyrkan kommer att vidtas.

Detaljhandel

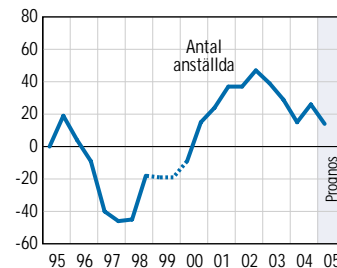
Försäljningen i detaljhandeln fortsatte uppåt i våras, men i ganska långsam takt. Under innevarande höst ökar farten avsevärt och hela 64 % av detaljhandelsföretagen tror på ökande omsättning. Lönsamheten är oförändrad från i fjol. Konjunkturindex för branschen har beräknats till +40, vilket får betecknas som högkonjunktur. Man väntar sig under det kommande halvåret att utvecklingen ska fortsätta i positiv riktning, med stigande omsättning och förbättrad lönsamhet. Antalet anställda i branschen verkar dock vara vikande.

NÄRINGSLEVET

ANTAL ANSTÄLLDA

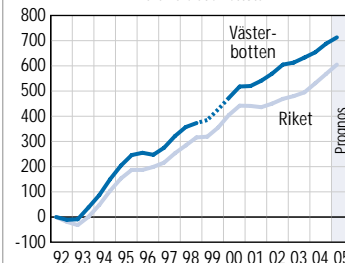
Ackumulerade netttotal

INDUSTRIN

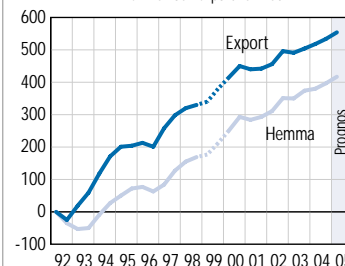
INDUSTRIPRODUKTION

Ackumulerade netttotal

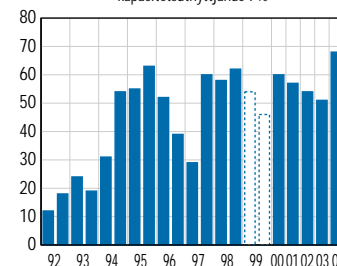
ORDERINGÅNG

Hemma- och exportmarknad

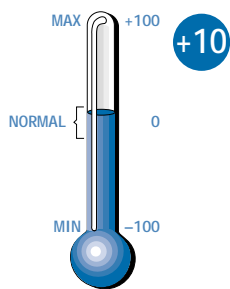
KAPACITETSUTNYTTJANDE

Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

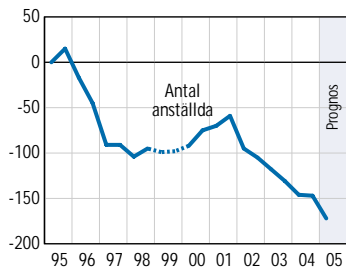

NÄRINGSLIVET

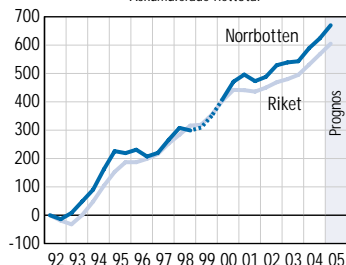

ANTAL ANSTÄLLDA
Ackumulerade netttotal

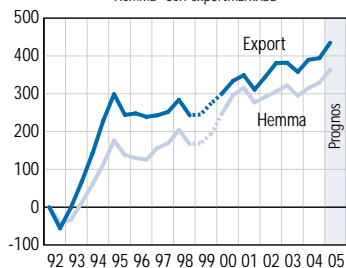

INDUSTRI

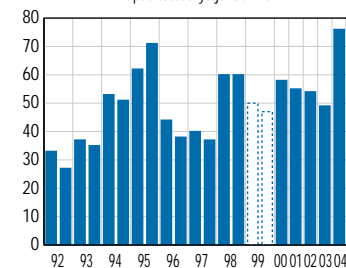
INDUSTRIPRODUKTION
Ackumulerade netttotal

ORDERINGÅNG
Hemma- och exportmarknad

KAPACITETSUTNYTTJANDE
Andel företag som angivit fullt kapacitetsutnyttjande i %

UPPÅT FÖR INDUSTRIEN MEN SÄMRE FÖR DETALJHANDELN

Det ser ljus ut för de flesta branscherna inom tillverkningsindustrin och det har skett en tydlig konjunkturförbättring sedan i fjol. Trävaruindustrin har dock problem. Byggkonjunkturen har i år blivit något bättre än väntat och en stabilisering verkar ske på denna nivå. För detaljhandeln är konjunkturen ganska bra, men branschen väntas få trögt före och räknar med svag utveckling av försäljning och lönsamhet.

Tillverkningsindustri

Industrikonjunkturen i Norrbotten utvecklades i våras i stort sett i enlighet med förväntningarna från förra hösten. Ordergång och produktion steg markant. Undantaget var trävaruindustrin, där efterfrågan utvecklades svagare än väntat och produktionen sjönk. Under hösten ser efterfrågan för totala industrin ut att fortsätta uppåt i måttlig takt. Speciellt bra går det för verkstadsindustrin, medan däremot trävaruindustrin verkar få fortsatta problem. Orderstocksomdömena har för industrin totalt blivit mycket mera positiva det senaste året, en betydligt större andel än tidigare anser att färdigvarulagren är för små och kapacitetsutnyttjandet har stigit. 76 % av företagen i tillverkningsindustrin angav att de körde för fullt i början av hösten. Konjunkturindex för industrin, som kan variera mellan +100 och -100, har för hösten uppmätts till +17, vilket är en kraftig förbättring från förra året då motsvarande värde var -26.

Efterfrågebilden för första halvåret nästa år ser mycket ljus ut. 46 % tror på ökande ordergång från exportmarknaden, medan motsvarande andel för hemmamarknaden är 39 %. I båda fallen är det endast 5 % som räknar med vikande ordergång. Trävaruindustrin faller även här ur ramen genom att spå vikande exportefterfrågan under våren. Produktionen fortsätter uppåt i god takt. Närmare hälften av företagen förutser ökad produktionsnivå, medan resterande företag räknar med oförändrad nivå jämfört med hösten 2004. Sysselsättningen inom industrin har varit ganska oförändrad på senare tid, men ser nu ut att falla något under kommande halvår. Drygt en fjärdedel av företagen planerar för nedskärningar av personalen.

Byggande

Nedgången för byggkonjunkturen blev under våren 2004 inte så markant som det fanns an-

ledning att tro under hösten 2003. Visserligen minskade både ordergång och byggande, men dock inte i den utsträckning som förutspått. 30 % av byggföretagen drog ned på aktiviteten. Under innevarande höst räknar man med en stabilisering på samma nivå som i våras. Bedömningen av orderstockarna är fortfarande mycket negativ, men innebär trots allt en viss förbättring från i fjol. Konjunkturindex för branschen har beräknats till +2, vilket är ganska oförändrat jämfört med ett år tidigare. Under våren 2005 räknar man med att nivån på ordergång och byggande ska vidmakthållas på oförändrad nivå eller eventuellt stiga något. Den tidigare ganska kraftiga nedgången i antal anställda ser ut att kunna upphöra. Det senaste halvåret har 35 % av företagen ökat personalstyrkan, medan något färre eller 25 % gjort nedskärningar. Under första halvåret 2005 kommer personalstyrkan att vara i stort sett oförändrad.

Detaljhandel

Omsättningen i detaljhandeln låg i våras på samma nivå som under hösten 2003. Detta var i enlighet med förväntningarna. Man bedömer branschens konjunkturläge som något förbättrat under hösten 2004 i jämförelse med ett år tidigare. Konjunkturindex för hösten har beräknats till +11. Även beträffande lönsamheten ser det något ljusare ut än tidigare. Inför framtiden är detaljhandelsföretagen emellertid ganska försiktiga i sina bedömningar. Försäljningen väntas sjunka under hösten och denna nedgång tror man kommer fortsätta under kommande halvår, dock i relativt måttlig takt. Lönsamheten ser ut att bli sämre. För sysselsättningen i branschen, som var minskande redan i fjol, fortsätter den nedåtgående trenden även under första halvåret 2005. Hela 58 % av detaljhandelsföretagen planerar för personalnedskärningar.

Branschstrukturen

BRANSCHÖVERSIKT FÖR NORRLAND MED KONJUNKTURINDEX HÖSTEN 2004

	Gävleborg			Västernorrland			Jämtland			Västerbotten			Norrbotten			Norrländ		
	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾	Syssel- satta ¹⁾	Andel ²⁾ %	Konj. index ³⁾
Tillverkningsindustri, tot	25,9	32,8	30	16,7	21,1	-16	6,5	8,2	8	17,1	21,6	13	12,9	16,3	17	79,1	50,5	11
- Trävaruindustri	2,5	27,9	-3	1,2	13,8	-11	1,2	13,2	-21	2,5	28,0	-20	1,5	17,1	-64	8,9	5,7	-20
- Sägverksindustri	1,1	23,6	..	0,8	16,3	..	0,6	12,7	..	1,4	28,5	..	0,9	18,9	..	4,8	3,0	-42
- Massa- och pappersindustri	3,4	34,8	-1	4,3	43,8	-75	0,1	0,6	..	0,5	4,9	..	1,5	15,9	..	9,7	6,2	-32
- Kemisk industri	0,6	12,5	..	1,5	34,4	..	0,2	3,9	..	1,6	36,5	15	0,6	12,7	..	4,4	2,8	10
- Stål- och metallverk	5,4	58,0	..	0,9	10,0	..	0,0	0,0	..	1,1	11,6	..	1,9	20,4	..	9,2	5,9	41
- Verkstadsindustri	11,2	32,3	54	6,3	18,0	13	3,4	9,8	23	8,8	25,4	45	5,0	14,5	25	34,8	22,2	38
- Maskinindustri	2,2	25,4	59	2,1	24,3	..	0,9	10,1	..	2,8	32,3	33	0,7	7,9	..	8,6	5,5	43
- Övrig industri	2,9	24,2	..	2,5	20,9	..	1,7	13,9	..	2,6	21,6	..	2,3	19,4	..	12,1	7,7	..
Byggsamhet	6,4	22,3	20	7,1	24,8	19	2,6	9,0	9	5,9	20,5	18	6,7	23,4	-2	28,7	18,3	13
Detaljhandel ⁵⁾	3,6	24,7	16	3,2	22,1	36	1,4	9,8	-8	3,3	22,8	40	3,0	20,6	11	14,7	9,4	22
Uppdragsverksamhet	8,1	23,6	..	8,2	24,0	..	4,4	12,8	..	6,5	19,1	..	7,0	20,5	..	34,2	21,8	-6
IT-verksamhet ⁶⁾	4,1	26,2	..	3,4	21,6	..	2,5	16,0	..	2,8	17,7	..	2,9	18,5	..	15,7	10,0	16
Totalt för resp. region	44,0	28,1	24	35,3	22,5	1	14,9	9,5	2	32,9	21,0	19	29,7	18,9	10	156,6	100,0	13

¹⁾ Tusental ²⁾ Länets andel av Norrland ³⁾ Avser konjunkturläget hösten 2004 ⁴⁾ Andel av näringslivet totalt i Norrland ⁵⁾ Exkl. livsmedelshandel ⁶⁾ Ingår ej explicit i totalen

Undersökningsmetodik

Konjunkturutvecklingen i en region är givetvis intimt sammanlänkad med den totala ekonomiska utvecklingen i landet. Trots det kan det finnas så stora skillnader i näringslivsstruktur att konjunkturutvecklingen i landet inte alltid kan ligga till grund för en bedömning av utvecklingen i regionen.

Skillnader i näringslivsstruktur kan bestå av olikheter avseende t.ex. branschstruktur, exportintensitet och graden av legotillverkning hos företagen. Vid konjunkturanalys är det av speciellt intresse att se på branschstatistiken grupperad efter slutanvändning. En sådan gruppering till sektorer underlättar en analys av utvecklingen över tiden.

I Norrlandslänen ligger t.ex. gruvornas, skogsindustrins samt järn- och stålindustrins andel av industrins totala förädlingsvärde på 47 %, jämfört med 18 % i riket. Detta förhållande i kombination med exportintensiteten hos företagen inom råvaruindustrierna leder till att en konjunkturuppgång i Norrland bör ligga före en konjunkturuppgång i landet. Förklaringen till detta är att råvaruindustrier tenderar att leda utvecklingen i en internationell konjunkturuppgång.

Andra faktorer som t.ex. grader av legotillverkning i olika branscher påverkar givetvis också situationen. För att få bättre information om regionens utveckling är regionala konjunkturundersökningar ett alternativ.

Undersökningens uppläggning

Konjunkturbarometern för Norrland omfattar fem huvudbranscher: Tillverkningsindustri, byggnadsindustri, detaljhandel, uppdragsverksamhet och IT-branschen. Dessutom belyses turistnäringen genom indikatorer för hotellverksamhet och biluthyrning. Undersökningen baseras på ett urval företag i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och är en postenkät som omfattar totalt ca 850 företag i hela Norrland.

För tillverkningsindustrin är urvalet stratifierat på bransch och storlek (antal anställda). Urvalet är så konstruerat att god täckning fås ned till storleksgruppen med minst 10 anställda. Detta görs för att kunna särredovisa små och medelstora företag. Företag med mer än 100 anställda totalundersöks. I undersökningen ingår för Norrland totalt drygt 500 industriföretag.

För näringsgrenarna byggnadsindustri och detaljhandel baseras konjunkturbarometern på ett urval av 25 företag per län i vardera branschen, och för uppdragsverksamhet, IT-verksamhet och turism ett urval av 40, 55 resp 35 företag i Norrland som helhet.

Urvalsramen utgörs av SCB:s Företagsdatabas (FDB). Företagen tillfrågas via en enkät, där företagsledningen ombeds besvara ett antal frågor avseende den ekonomiska utvecklingen för innevarande och kommande halvår. För varje fråga finns i regel tre svarsalternativ: större/oförändrad/mindre.

Vid bearbetning av resultaten vägs svaren med ett storleksmått (förädlingsvärde alternativt antal anställda), så att de större företagen väger tyngre än de mindre. Resultaten presenteras som s.k. netttotal. Netttotalen utgörs av saldot mellan de företag som uppgivit positiv respektive negativ utveckling eller omdöme. Materialinsamling, statistisk bearbetning och analys görs av SCB.

Andel svarande bland tillfrågade företag uppgår till drygt 80 % för företag med över 100 anställda. För företag med mindre än 100 anställda är svarsfrekvensen något lägre.

Om Konjunkturindex för Norrland

Syftet med en konjunkturindex är att ge ett sammanfattande mått på konjunkturen, dvs. det ekonomiska läget, i en bransch eller region vid en viss tidpunkt. Konjunkturindexen för en region är en sammanvägning av det aktuella konjunkturläget för de olika branscher som ingår och undersöks i en region.

Konjunkturläget för varje bransch är i sin tur grundat på företagens egna bedömningar av konjunkturen, bra/normal/dålig, vid en viss tidpunkt. Konjunkturindex, baserat på s.k. netttotal, har en möjlig variationsbredd från -100 till index +100. Värdet 0 med en toleransgräns på ca ±15 enheter anger läget för en s.k. normalkonjunktur. -100 anger en nattsvart lågkonjunktur och +100, vilket anger att 100 % av företagen givit omdömet "bra" om konjunkturen, står för en överhettad högkonjunktur. Gränserna för låg- och högkonjunktur har schablonmässigt satts till index ca -40 respektive +40.